
Viering op 6 juli 2025, 10 uur
Doopsgezinde Gemeente Aalsmeer

Orgel/Piano: J.R.

Kerkenraadslid: Tilly Overbeek Lezer: Ineke van der Stroom

Predikant: ds. Christine Schlette

Welkom en mededelingen

Woorden bij het aansteken van de kaars

Lied 216

Kaarsen aansteken

Inleiding op het thema van de dienst: 'van ophouden weten'

Afgelopen weken las ik een lievelingsboek: De wand. Geschreven door Marlen Haushofer, in 1963. Ik schrijf erover in de nieuwsbrief. Omdat ik het opeens zo' n urgent boek vind. Een ondoordringbare glazen wand staat van de ene op de andere dag midden in een Oostenrijks Alpendal. Een vrouw, die op familiebezoek was bij haar zus en haar man in hun jachthut raakt voorgoed gescheiden van de rest van de omgeving. Ze is misschien de enige overlevende in een verder vernietigde wereld. Vragen over hoe dit kon gebeuren hebben geen zin. Stil blijven staan bij haar verdriet ook niet. Ze gaat zichzelf opnieuw uitvinden. Dingen doen die ze nooit eerder heeft gedaan. Er is een hond om voor te zorgen. Later ook een koe en haar kalf en katten. Iedere dag hard werken: om te eten te hebben, houthakken om het warm te hebben. Grond ontginnen voor hooi voor de koe en haar 2x per dag melken. 's-Avonds schrijven om niet gek te worden van de eenzaamheid. En zich steeds meer verbonden gaan voelen met de dieren en met de natuur. In de column ben ik vooral bezig met de vraag: hoe ga je overleven? Daarop doorbordurend stel ik nu de vraag over stilgezet worden. Van ophouden weten. Als je je zelf niet op tijd kan stilzetten, dan word je meestal wel stilgezet door een of andere schokkende gebeurtenis. Van de ene op de andere dag gescheiden worden van je oude leven en jezelf opnieuw moeten uitvinden.

We lezen een fragment uit dat boek en we lezen in Genesis over de schepping van de mens en over de schepping van de zevende dag, de sabbat. Van ophouden weten. Je moet niet gek opkijken als we in de groene theologie belanden, in de Ecospiritualiteit.

Gebod om ontferming

God, wij kunnen het nauwelijks nog verdragen: die beelden die de ellende van de vluchtelingen laten zien, van vertwijfelde families en huilende kinderen. De vele berichten van de afzonderlijke tragedies volgen ons – vaak zelfs tot in onze dromen. Wij verlangen ernaar dat deze verschrikkingen worden beëindigd en dat wij zouden kunnen helpen. Daarom bidden we: Ontferm U

O God, wat kunnen we in deze tijden van afgrondelijke hoogmoed en wreedheid verlangen naar bescheidenheid, gelijkwaardigheid, waarheid en zorg. Naar een rode lijn. Daarom bidden we: Ontferm U

Wat zijn er veel mensen op deze aardbol die het nodige missen, een omgeving die hun laat merken: we zijn blij met jou, ik zie jou, voor mij ben je helemaal goed. Wees u dan, Eeuwige, de liefde die de mensheid draagt, zo bidden wij: Ontferm u

Lied 568a 3x

Lezing Genesis 1: 26-2: 3 (Naardense Bijbel)

Bij de lezing uit de Naardense bijbel: Pieter Oussoren schreef de Naardense bijbel. Zijn taal is niet alledaags Nederlands, maar hij vertaalt wel heel dicht bij het Hebreeuws, de taal waarin Genesis is geschreven. Welke woorden gebruikt hij hier? (Hij gebruikt o.a. in plaats van heersen over de vissen van de zee het werkwoord neerdalen. Dat roept een andere sfeer op: niet van erboven staan als mens, maar ernaast)

Lied 513

Lezing: fragment uit “Die Wand” Marlen Haushofer 1963

Daarna ging ik op de bank zitten wachten. De wei viel langzaam in slaap. De sterren kwamen tevoorschijn en later kwam de maan op, die de wei in zijn koude licht dompelde. Op die uren wachtte ik de hele dag vol ongeduld. Het waren de enige uren dat ik in staat was helemaal zonder illusies en met grote helderheid na te denken. Ik zocht niet meer naar een zin die het leven dragelijker voor me zou maken. Een dergelijk verlangen leek me bijna aanmatigend. De mensen hadden hun eigen spelletjes gespeeld en die waren bijna allemaal slecht afgelopen. Waarover zou ik me beklagen: ik was een van hen en ik kon hen niet veroordelen, want ik begreep hen maar al te goed... Het grootste deel van mijn leven had ik besteed aan het opboksen tegen de dagelijkse mensenzorgen. Nu, nu ik bijna niets meer bezat, mocht ik in vrede op de bank zitten en toekijken hoe de sterren dansten aan het zwarte firmament.”

Bij de lezing uit de Wand: Dit alles heeft een onmiskenbaar spirituele dimensie, want de crux van haar bestaan is dat ze, om tot een waarheid over haar menselijkheid te komen, zich er nagenoeg van moet ontdoen. In de zomers trekt ze van het bergdal naar de jachthut op de hoger gelegen alm, waar het helder is, kouder, weids en met een hemel vol sterren. Het is een dubbelzinnige plek: spookachtig en zinnelijk, gevaarlijk, adembenemend. Hier beleeft de vrouw haar momenten van extase, van het bijna-oplossen van het ik. In de avonden zit ze stil op het bankje voor de hut. Het zijn uren van grote klaarheid van geest.

Lied 925 3x

Preek

In de Wand is een naamloze ik-figuur aan het woord, die een verslag schrijft in de steeds meer ijdel wordende hoop dat ooit een ander mens dit zal lezen. Ze vertelt hoe ze terecht is gekomen in deze situatie, waarin ze nu tweeënhalf jaar verkeert. Duidelijk is dit: de vertelster is weduwe sinds 2 jaar en moeder van 2 volwassen dochters. Ze wordt uitgenodigd door haar nicht en haar man om een lang weekend

door te brengen in hun jachthuis, gelegen in een bergdal aan de rand van een bos. Op de avond van aankomst gaan haar nicht en haar man nog even een afzakkertje halen in het café in het dorp. Hun hond gaat ook mee, maar keert al gauw terug naar het jachthuis. De vertelster gaat op een gegeven moment naar bed en ontdekt de volgende dag dat haar nicht en haar man niet thuis zijn gekomen. Samen met de hond gaat ze op onderzoek uit. En stuit voordat ze maar in de buurt van het dorp komt op een onzichtbare wand. Langzaam tast ze de hele wand af. En even langzaam dringt het tot haar door dat er aan de andere kant van de wand geen leven meer is. We leven met haar mee, met het lot van de plotsklaps alleen gelaten mens. Ze is ook weer niet zo alleen: ze heeft het gezelschap van een hond en later ook van een kat en een koe die een kalf krijgt. Intens zijn de beschrijvingen van de band tussen mens en kat, mens en hond, tussen mens en koe. En dan is er nog de strijd met de natuur. De aardappels die gepoot moeten worden, het hooi dat binnengehaald moet worden, het hout gezaagd, de appels geplukt. Alles schreeuwt, alles dreigt te sterven, als het geen eten krijgt en verrotten als het niet onderhouden wordt. Het dringt tot me door dat zaken als zorg en liefde geen halfzachte vrouwenkwesaties zijn, maar de keiharde randvoorwaarden om als mens te overleven. Dat ze gruwelijk veel inspanning en oneindig meer moeite kosten dan doden en vernietigen. Op een velletje papier schrijft de vrouw: De dag dat ik me niet meer met al mijn energie, en dus radicaal, zal inzetten voor alles waarmee ik leven en dat van de dieren in stand houdt, zal ik ten onder gaan.

Wat heeft dit verhaal, deze dystopie, tegendeel van utopie, te maken met onze lezing van Genesis? Waar raken die twee verhalen elkaar? En wat zegt het ons nu? We gaan te rade bij de Groene Theologie, Ecospiritualiteit. Die vertelt ons, en we weten het eigenlijk wel, dat de mens eeuwenlang ongebreideld gebruik heeft gemaakt van de natuur. En dat we dit rechtvaardigden met de opvatting dat de mens centraal staat in de schepping en heerser over de natuur. Terug te vinden in een zin als: *“wees vruchtbaar, wees talrijk, bevolk de aarde en breng haar onder je gezag. Heers over de vissen vd zee...* (wij lezen bij de Naardense bijbel Daalt neer ipv Heersen!) Als we deze woorden lezen met de bril van nu, een groene bril, een door de klimaatcrisis gevormde bril, gaat er een alarmbel af. Je denkt: de mens krijgt hier veel te veel ruimte. Hij mag heersen over al wat leeft. Dat is een tè grote vrijbrief. Alsof de aarde zijn bezit is. Alsof hij er mee mag doen wat hij wil. Alsof hij het mag gebruiken voor zijn grenzeloze behoeften. Je ziet de beelden voor je: bossen die gekapt worden zonder nieuwe aan te planten, afval dat gedumpt wordt in plaats van verwerkt of opgeruimd, ijs dat smelt door overmatig gebruik van fossiele brandstoffen? Is dit nu de bedoeling volgens de verteller van Genesis 1? Dat de aarde en al wat erop leeft niet meer dan een decor is voor en gebruiksvoorwerp van de naar Gods evenbeeld geschapen mens? (Heersen?) Zo heeft wel heel lang gewerkt, als een vrijbrief. De groene theologen zeggen: “Je moet die opdracht tot heersen niet uit zijn verband halen. Er komt nog iets ná. Het verhaal over wie we zijn en waarom wij er zijn, heeft nog een staartje. Het is pas klaar op de zevende dag. Op die dag... (Tekst lezen uit de bijbel) Je leven vindt pas zijn bestemming als je af en toe van ophouden weet. Je hoeft niet altijd een werkpaard te zijn. Je hoeft niet 24/7 aan te staan. Je mag er ook gewoon zijn. Ja, dat moet zelfs. Het is de bedoeling dat je minstens een dag in de week gewoon bent, en alleen maar kijkt en kijkt, naar alles om je heen, hoe mooi het is en dat je er dan een geheim in ziet.

Gods hand. Want dan verandert de manier waarop je de nieuwe week ingaat. Dan word je een heerser die zich laten leiden door verwondering, door eerbied, het wordt liefdevol leidinggeven.

Zoals de vrouw uit de Wand 's avonds haar heldere uren beleeft, waarin ze zich vrij voelt en verbonden tegelijk. Ze laat een radicaal ander wereldbeeld en een radicaal ander mensbeeld zien. Waarin wij als mensen als mensen niet langer de maat van alle dingen zijn en de dieren en de planten en de aarde er niet meer alleen zijn ten behoeve van ons. En dat we ons bewust worden van onze verbondenheid en van de onderlinge afhankelijkheid van alles wat leeft. Ik denk dat dat heel goed kan zonder zweverig te worden... Amen.

Pianospel

Open Ruimte

Dank- en voorbeden, Stil gebed en Onze Vader

Eeuwige, we danken u voor deze ene dag in de week waarop we niet hoeven te presteren, produceren en consumeren. Deze ene dag in de week dat we van ophouden mogen weten, kunnen genieten van elkaar en ons kunnen verwonderen over al wat leeft. Mogen we onszelf deze rustdag gunnen om erdoor te groeien in eerbied en liefde voor uw schepping.

We bidden voor mensen en andere levende wezens die wonen waar klimaatverandering hen belast of ziek maakt. Waar het veel te warm is, of veel te nat. Dat wie op leidinggevende posities zitten denken aan de generaties na ons bij het maken van keuzes en beleid.

We bidden voor die mensen die zich niet neerleggen bij onrecht en geweld, mensen die in actie komen, op pleinen staan met flyers, gaan demonstreren, boeken schrijven, mensen die werken en hopen en bidden.

In stilte leggen we onze zorgen aan u vooren vul ons met uw Geest van kracht, liefde en bedachtzaamheid.

Vraag: weet u van ophouden?

Luisterlied: Sound of Silence

Collecte

Slotlied 993: 1, 5, 6, 7

Zegen

Antwoordlied 415

Doven van de kaarsen